

Perna ja sen sairaudet

Lääkärikirja Duodecim

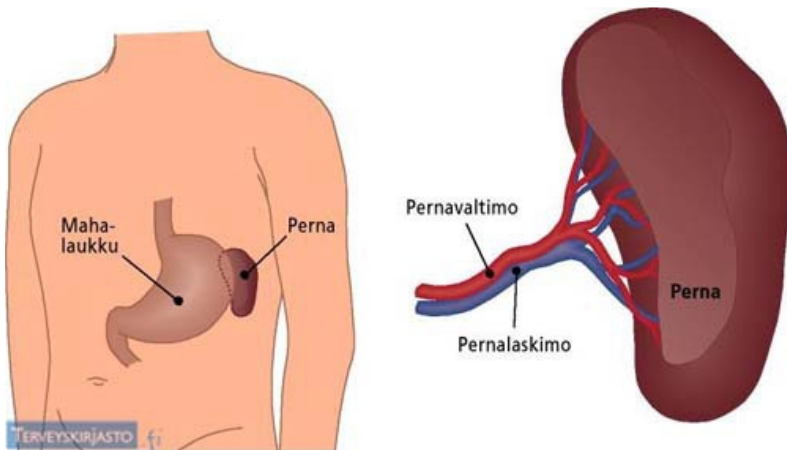
18.10.2022

Sisätautien erikoislääkäri Pertti Mustajoki

- Suurentunut perna
- Pernan poisto

Perna sijaitsee vatsaontelon yläosassa vasemmalla puolen alimpien kylkiluiden suojassa. Se painaa aikuisella 150 grammaa ja muistuttaa muodoltaan pyöreähköä litteää limppua, jonka läpimitta noin 10 senttiä. Pernan kupera pinta nojaa kylkiluiden sisäpintaan ja vastakkainen lievästi kovera puoli vatsaontelon elimiin (kuva 1).

Kuva 1. Perna ja sen sairaudet. Perna sijaitsee vatsaontelon yläosassa vasemmalla kylkiluiden suojassa. Sen läpimitta on noin 10 cm ja paino 150 g. Pernaan johtava valtimo ja siitä pois johtava laskimo ovat isoja suonina, koska pernassa on vilkas verenkierto. Tietoa pernan sairauksista, ks. [Perna ja sen sairaudet](#).

Suurena ja pienennä napsauttamalla kuvaa

Perna poistaa verenkierrosta vanhentuneita punasoluja ja toimii verihiutaleiden varastona. Se osallistuu bakteereiden, virusten ja muiden pieneliöiden torjuntaan ”siivilöimällä” niitä verestä. Pernassa on kahdenlaista kudosta. Valkoinen ydin on imukudosta (samanlaista kuin imusolmukkeissa), punainen ydin muodostaa verekkään kapillaarien eli hiussuonten kennoston. Pernan aktiivisuutta kuvaa, että sen läpi kulkee 350 litraa verta vuorokaudessa.

Suurentunut perna

Yleisin pernan häiriö on sen suurentuminen. Suurentunut perna ei ole itsenäinen sairaus, vaan liittyy yhtenä oireena tiettyihin tauteihin. Suurentuneen pernan ammattitermi on splenomegalia.

Pernan kohtalainen suureneminen ei yleensä aiheuta kipuja tai muita oireita, mutta hyvin suureen pernaan liittyy epämiellyttävää tunnetta ja kipuja vasemmalla ylävatsalla. Suurentunut perna poistaa verestä tavallista enemmän soluja, jolloin ilmaantuu anemioita ja verihiutaleitten niukkuutta.

Lievä suureneminen todetaan kaikututkimuksella (ultraäänitutkimuksella). Jos perna suurenee paljon, se laajenee alaspäin napaa kohti ja tuntuu kiinteänä massana vatsanpeitteitä tunnustellessa.

Joihinkin tartuntatauteihin (infektioihin) voi liittyä pernan suurenemista. Esimerkkinä ovat [mononukleosi](#) ja tietyt alkueläinten aiheuttamat sairaudet, kuten [malaria](#).

Tiettyissä syöpäsairauksissa perna voi suurentua hyvin isoksi. Näitä ovat etenkin jotkin [leukemiatyypit](#), [imusolmukesyöpä](#) ja muut veritaudit.

Perna voi suurentua myös maksasairauden, etenkin [maksakirroosin](#) yhteydessä. Tällöin mahaontelon porttilaskimon paine nousee, mihin perna reagoi suurentumalla.

Suurentuneeseen pernaan ei ole mitään erityistä hoitoa. Hoito kohdistuu sen aiheuttaneeseen sairauteen. Esimerkiksi imusolmukesyövän ja leukemian tehokas hoito palauttaa pernan koon ennalleen.

Pernan poisto

Tiettyissä tilanteissa pernan poistoa käytetään eräiden verisairauksien hoitona.

Esimerkiksi [verihituleiden puutoksessa](#) hoitona voi olla pernan poisto silloin, kun puutos johtuu verihituleiden nopeasta poistumisesta verenkierrasta.

Toinen pernan poiston aihe on ylävatsaan tai vasempaan kylkeen kohdistunut isku tai muu vamma. Rintakehän alaosa suojaa pernaa ulkopuolisilta kolhuilta, mutta voimakkaissa iskuissa pernan hauras kudoks saattaa revetä. Seurauksena on verenvuoto, joka on usein runsas. Vuodon tukkiminen hauraassa kudoksessa ei leikkauksessa ole mahdollista, vaan koko perna joudutaan poistamaan.

Ihminen pärjää yleensä hyvin ilman pernaa, sillä muut elimet, etenkin maksa, alkavat hoitaa sen tehtäviä. Pernan poistoon liittyy kuitenkin alttius tiettyjen bakteerien aiheuttamille vaikeille infektioille. Siksi pernan poiston yhteydessä annetaan aina pneumokokkrokotus, joka uusitaan 5 vuoden välein. Potilaalle annetaan myös hemofilus- ja meningokokkrokotteet, jos hän ei ole niitä aiemmin saanut. Influenssarokotusta suositellaan vuosittain.

Jos pernattomalle henkilölle ilmaantuu kuumetta, hänen on hakeuduttava tavallista herkemmin hoitoon. Tällöin on tärkeää kertoa lääkärille tai hoitajalle, että perna on poistettu.